

अध्याय आठवा प्रारंभ

॥ श्री गणेशाय नमः ॥

हे वसुदेवदेवकीनंदना । हे गोपगोपीमनरंजना ।
हे दुष्टदानवमर्दना । श्रीहरी पाव माते ॥१॥

तुझ्या प्राप्तीचें साधन । कर्मादिकांचें अनुष्ठान ।
परा भक्तिचें सेवन । करण्या आहे अपात्र मी ॥२॥

तुझी ज्ञानदात्री शास्त्रें सारी । गीर्वाण भाषेंभीतरीं ।
त्यांचें सांग करूं हरी । सेवन तें कवण्या रीतीं ॥३॥

गीर्वाणाचा नसे गंध । त्यांतून माझी मती मंद ।
कमलांतील मकरंद । बेडुकाला मिळतो कसा ? ॥४॥

अन्नदानें तुझी प्राप्ति । जरी करून घेऊं श्रीपती ।
तरी धनाचा अभाव निश्चिती । दारिद्र्य पदरी बांधले त्वां ॥५॥

जरी करूं मी तीर्थयात्रा । तरी सामर्थ्य नाही गात्रा ।
तशांतही अंधत्व आतां । आलें आहे दृष्टीतें ॥६॥

ऐसा सर्व बाजूनी । मी हीनदीन चक्रपाणी ।
दारिद्र्याचे मनीच्या मनी । जाती जिरोनी मनोरथ ॥७॥

हे व्यावहारिक दृष्ट्या खरें जरी । परी तुझी कृपा झाल्यावरी ।
स्वानंदाच्या सागरी । पोहत राहे अहोरात्र ॥८॥

तुझ्या कृपेचें महिमान । आगळे आहे सर्वाहून ।
घनाच्या पाण्यालागून । दाम देण्याची गरज नसें ॥९॥

मेघांनी आणिल्या मनांत । तळी विहिरी भरतात ।
निव्वळ खडकास फुटतात । पाट पाण्याचे पांडुरंगा ! ॥१०॥

ऐशा त्या तंव कृपेचा । दासगणू हा भुकेला साचा ।
घास एखादा तरी त्याचा । घाल माझ्या मुखांत ॥११॥

तेणे मी तृप्त होईन । अवघ्या सुखातें पावेन ।
अमृताचा लाभतां कण । रोग सारे दूर होती ॥१२॥

असो मागील अध्यार्यीं । देशमुख पाटलाठार्यीं ।
मुक्कामातें दुफळीबाई । येऊन बसली हें ऐकिलें ॥१३॥

जेथ जेथ ही नांदे दुफळी । तेथ तेथ ही करी होळी ।
अवध्या सुखांची रांगोळी । इच्या पार्यीं होतसे ॥१४॥

क्षयरोग तो शरीराला । वा दुफळी रोग समाजाला ।
नेतसे यमसदनाला । प्रयत्न पडती लुळे तेथ ॥१५॥

असो तळ्याचिया काठांवर । देशमुखाचा एक महार ।
करूं लागला चरचर । या खंडू पाटलापुढें ॥१६॥

पाटील गांवींचा अधिकारी । पाटील गांवीची पंढरी ।
कांहीं कामावरून खरी । कुरबुर झाली उभयतांत ॥१७॥

तो असे मऱ्या महार । देशमुखाचा ज्याला जोर ।
तो बोलला उणें उत्तर । खंडू पाटलाकारणें ॥१८॥

पाटील वदला त्यावरी । तुझी रीत ही नाही बरी ।
गरीबानें पायरी । आपली कधीं सोडूं नये ॥१९॥

उणीं उत्तरें बोलण्याचा । अधिकार आहे देशमुखाचा ।
तुझ्यासारख्या नकट्याचा । नाहीं हें जाण मनीं ॥२०॥

तरी महार ऐकेना । करूं लागला चेष्टा नाना ।
त्याच्या ऐकोनी भाषणा । पाटील खवळला मानसीं ॥२१॥

बाचाबाचीचे कारण । होते अति क्षुल्लक जाण ।
कागद ठाण्यालागून । पाठवणें होते पाटलाला ॥२२॥

तो टप्पा न्यावयासी । सांगितले होते महारासी ।
कीं तूं असाच जा अकोल्यासी । तहशिलींत टप्पा द्याया हा ॥२३॥

तें ऐकोनी वदला महार । मी न हा टप्पा नेणार ।
देशमुखाच्या आश्रितावर । तुमचा डोळा हमेशा ॥२४॥

कांहीं असो आज दिनीं । मी टप्पा न जाय घेवोनी ।
तुझ्या हुकूमालागुनी । बोंबा शिमग्याच्या समजतों मी ॥२५॥

ऐसे वदनीं बोलला । हावभावही तैसा केला ।
मूठ वळूनी हात नेला । त्यानें आपुल्या मुखापुढें ॥२६॥

ती त्याची पाहूनी कृती । खंडू पाटील कोपला चिर्तीं ।
भरीव वेळूची कांठी होती । पाटलाच्या हातांत ॥२७॥

त्याच काठीचा केला प्रहार । महाराचिया हातावर ।
पाटील मूळचा जोरदार । त्यानें रागें केला प्रहार हा ॥२८॥

त्या प्रहारें करूनी । हात गेला मोडूनी ।
महार बेशुद्ध होवोनी । पडता झाला भूमीवर ॥२९॥

पाटील दुसऱ्या महाराला । गेले टप्पा द्यावयाला ।
तों इकडे वृत्तांत कैसा झाला । तो आता सांगतों ॥३०॥

तो महार त्याच्या आप्तांनी । नेला उचलून देशमुखसदनीं ।
मोडला हात हे पाहूनि । देशमुख ते संतोषले ॥३१॥

वा ! वा ! छान गोष्ट झाली । आपणा कुरापत काढण्या भली ।
ही अनायासें संधी आली । ती उपयोगी न दवडणें ॥३२॥

त्यांनी त्या महारासी । तात्काळ नेले कचेरीसी ।
समजाविलें अधिकाऱ्यासी । खोटेंनाटें विबुध हो ॥३३॥

कोठेंही दोन पक्षांत । वाकडे आल्या यत्किंचित् ।
काटयांचेच होतात । नायटे ते अवलोका ॥३४॥

फिर्याद त्या महाराची । पुस्तकात नोंदली साची ।
आज्ञा झाली अधिकाऱ्याची । पाटील पकडून आणावया ॥३५॥

शेगांवी झाली पुकार । उद्यां आहे पडणार ।
पाटलाच्या पदीं थोर । बेडी, करीं हातकडया ॥३६॥

तें खंडू पाटला समजलें । धाबें त्याचें दणाणलें ।
तोंडचे पाणी पळालें । झाला अति चिंतातुर ॥३७॥

ज्या शेगांवी मी वाघापरी । वागत होतो आजवरी ।
तेथेंच कां हा श्रीहरी । प्रसंग आणिला बेडीचा ॥३८॥

अब्रुदारास अपमान । वाटे मरणाहून मरण ।
बंधु गेले घाबरून । कांही विचार सुचेना ॥३९॥

खंडू हताश होऊन बसला । तो एक विचार सुचला त्याला ।
श्रीगजानन महाराजांला । सांकडे हें घालावें ॥४०॥

त्या साधूचें वाचून । या संकटाचे निरसन ।
करणारा न कोणी आन । राहिला या वऱ्हाडीं ॥४१॥

लौकिकीं यत्न करण्याला । बंधू गेले अकोल्याला ।
खंडू पाटील नीट आला । समर्थाकडे रात्रीस ॥४२॥

येताच केला नमस्कार । शिर ठेविलें पायावर ।
महाराज आला कठीण फार । प्रसंग तो माझ्यावरी ॥४३॥

सरकारी कामानिमित्त । मी एका महाराप्रत ।
तळ्यापाशीं ताडिलें सत्य । करांतील काठीनें ॥४४॥

त्याचा ऐसा परिणाम झाला । कांट्याचा नायटा केला ।
देशमुख मंडळींनी भला । माझें अहित करण्यास ॥४५॥

त्यानिमित्त कैद मला । होण्याचा उद्या प्रसंग आला ।
समर्था माझ्या इज्जतीला । तुजवीण कोण रक्षील ? ॥४६॥

उद्यां येतील राजदूत । मला येथूनि नेण्याप्रत ।
बेडी ठोकोनि पायांत । ऐसें आज ऐकिलें ॥४७॥

त्यापेक्षा गुरूवरा । गळा माझा येथेचि चिरा ।
ही घ्या तलवार देतो करा । वेळ करूं नका हो ॥४८॥

अब्रूदाराकारण । बेइज्जत हेच मरण ।
अपराध माझा त्यांतून । अति अल्प दयाळा ॥४९॥

त्या अपराधरूपी खड्याचा । हा डोंगर झाला साचा ।
अभिमान माझ्या अब्रूचा । धरा समर्थां ये काळीं ॥५०॥

जयद्रथाच्या वेळेला । अग्निकाष्ठ भक्षण्याला ।
होता अर्जुन तयार झाला । केवळ आपुल्या अब्रूस्तव ॥५१॥

तेथे भगवंतानें भली । अब्रू त्याची रक्षण केली ।
प्रभूनें वस्त्रे नेसविलीं । द्रौपदीला सभेत ॥५२॥

तेवीं मम अब्रूही पांचाळी । देशमुख कौरवांनी आणिली ।
नग्न करण्यासाठी भली । तिचे करा हो रक्षण ॥५३॥

ऐसे वदून समर्थाला । पाटील रडूं लागला ।
आसवांचा तो चालला । पूर नेत्रावाटें हो ! ॥५४॥

घरचीं माणसें चिंतातुर । आधीच झाली होती फार ।
नाही त्यांच्या शोका पार । तो सांगावा कोठवरी ? ॥५५॥

इकडे समर्थांनीं भले । दोन्ही हातीं कवटाळीलें ।
खंडू पाटला हृदयीं धरिलें । त्याचें सांत्वन करावया ॥५६॥

अरे ! कामकर्त्या पुरुषाप्रत । ऐशी संकटे येतात ।
वरच्यावरी जाण सत्य । त्याची चिंता वाहूं नको ॥५७॥

स्वार्थदृष्टी बळावतां । ऐसेंच होते तत्त्वतां ।
खऱ्या नीतीची ही वार्ता । अणुमात्र त्या कळत नसे ॥५८॥

तुम्ही पाटील देशमुख दोघेजण । एका जातीचे असून ।
एकमेकांचे नुकसान । स्वार्थे करू पाहतां ॥५९॥

मागें कौरवपांडवांत । स्वार्थेच आला विपट सत्य ।
परि पांडवांचा पक्ष तेथ । न्यार्ये खरा होता कीं ॥६०॥

म्हणून पांडवांकारणें । साह्य केलें भगवंतानें ।
सत्यासाठीं मारणें । भाग पडले कौरवांना ॥६१॥

जा भिऊं नकोस तिळभर । बेडी न तुशीं पडणार ।
किती जरी केला जोर । देशमुखानें आपला ॥६२॥

तेच पुढें खरें झालें । पाटील निर्दोषी म्हणोन सुटले ।
जे कां संतमुखावाटें आले । तें न खोटे होई कधीं ॥६३॥

पाटील मंडळी उत्तरोत्तर । भजूं लागली साचार ।
कोणा नाही आवडणार । अमृत तें सेवावया ? ॥६४॥

पुढें खंडू पाटलानें । करून विनंति प्रेमानें ।
नेलें रहावयाकारणें । समर्थाला निजगृहीं ॥६५॥

असतां पाटील सद्नांत । गजाननस्वामी समर्थ ।
ब्राह्मण आले अवचित । दहापांच तैलंगी ॥६६॥

तैलंगीं विद्वान असती । कर्मठ वेदावरी प्रीती ।
परी धनाचा लोभ चित्तीं । राहीं ज्यांच्या विशेष ॥६७॥

ते कांहीं मिळेल म्हणून । समर्थाकडे आले जाण ।
तयी होते पांघरूण । घेऊन समर्थ निजलेलें ॥६८॥

त्यांना जागे करण्याप्रत । ब्राह्मण म्हणूं लागले मंत्र ।
जटेचे ते स्वरांसहित । अति उच्च स्वरानें ॥६९॥

मंत्र म्हणण्यात चूक झाली । ती न त्यांनी दुरूस्त केली ।
म्हणून आसनीं उठून बसली । गजाननाची स्वारी पहा ॥७०॥

आणि ऐसें वदलें ब्राह्मणाला । तुम्हीं कशासाठीं वैदिक झालां ।
हीनत्व वेदविद्येला । आणूं नका रे निरर्थक ॥७१॥

ही न विद्या पोटाची । मोक्षदात्री आहे साची ।
बा डोईस बांधल्या शालीची । किंमत कांहीं राखा हो ॥७२॥

मी म्हणतों ऐसें म्हणा । खरे स्वर मनीं आणा ।
उगीच भोळ्या भाविकांना । सोंग आणून नाडूं नका ॥७३॥

जी ऋचा ब्राह्मणांनी । म्हणण्या सुरू केली जाणी ।
तोच अध्याय समर्थांनीं । धडधड म्हणून दाखविला ॥७४॥

चूक न कोठें म्हणण्यांत । शब्दोच्चार स्पष्ट सत्य ।
वाटे वसिष्ठ मूर्तिमंत । वेद म्हणण्या बसला असे ॥७५॥

तेलंगी ते ऐकून चकित झाले । अधोवदन बैसले ।
मुख वरी करण्या आपुलें । भय मनीं वाटलें त्यां ॥७६॥

सूर्य उदय झाल्यावर । त्याच्यापुढें कां होणार ।
दीपांचा तो जयजयकार । त्यांची किंमत अंधारी ॥७७॥

विप्र म्हणती आपुल्या मनीं । हा पिसा कशाचा महाज्ञानी ।
चारी वेद याच्या वदनीं । नांदतात प्रत्यक्ष ॥७८॥

हा विधाताच होय दुसरा । शंका येथे नुरली जरा ।
हा असावा ब्राह्मण खरा । जातीनें कीं निःसंशय ॥७९॥

परमहंस दीक्षा याची । वार्ता न उरली बंधनाची ।
कोणत्याही प्रकारची । हा जीवन्मुक्त सिद्धयोगी ॥८०॥

कांहीं पुण्य होतें पदरीं । म्हणून मूर्ति पाहिली खरी ।
हा वामदेव याला दुसरी । उपमा न ती द्यावया ॥८१॥

असो खंडू पाटलाकडून । त्या ब्राह्मणालागून ।
देते झाले दयाघन । रूपया रूपया दक्षिणा ॥८२॥

ब्राह्मण संतुष्ट झाले । अन्य गांवा निघून गेले ।
महाराजही कंटाळले । उपाधिला गांवच्या ॥८३॥

श्रोते खऱ्या संताप्रत । उपाधी ना असे पटत ।
दांभिकांला मात्र । भूषण होते तियेचे ॥८४॥

गांवाचिये उत्तरेला । एक मळा सान्निध्याला ।
या मळ्यांत भाजीपाला । होत होता बहुवस ॥८५॥

एक शिवाचे मंदिर । तेथें होते साचार ।
लिंबतरूची थंडगार । छाया होती ते ठायीं ॥८६॥

हा कृष्णाजी पाटलाचा । मळा होता मालकीचा ।
हा कृष्णाजी खंडुजीचा । सगळ्यांत शेवटला भाऊ असे ॥८७॥

त्या मळ्यांत महाराज आले । शिवालयासन्निध बसले ।
एका ओटयावरी भले । निंबतरूच्या छायेंत ॥८८॥

समर्थ म्हणाले कृष्णाजीसी । मी आलों तुझ्या मळ्यासी ।
कांही दिवस रहावयासी । या श्रीशंकरासन्निध ॥८९॥

हा भोलानाथ कर्पूरगौर । नीलकंठ पार्वतीवर ।
हा राजराजेश्वर । आहे अवघ्या देवांचा ॥९०॥

तो तुझ्या मळ्यांत रमला । म्हणून मीही विचार केला ।
येथें येण्याचा तो भला । दे साऊली करून ॥९१॥

ते वाक्य ऐकिलें । सहा पत्रें आणविलें ।
ओटयावरी छप्पर केलें । कृष्णाजीनें तात्काळ ॥९२॥

समर्थांनी वास केला । म्हणून मळा क्षेत्र झाला ।
राजा जाय जया स्थला । तीच होते राजधानी ॥९३॥

महाराजांचे बरोबर । होता पाटील भास्कर ।
सेवा करण्या निरंतर । दुसरा तुकाराम कोकाटया ॥९४॥

खाण्यापिण्याची तरतूद सारी । निजांगे कृष्णाजी पाटील करी ।
समर्थ ते जेवल्यावरी । तो प्रसाद घेत असे ॥९५॥

असो गजानन असतां मळ्यांत । गोष्ट घडली अद्भूत ।
येते झाले फिरत फिरत । दहावीस गोसावी ते ठायां ॥९६॥

समर्थांचा बोलबाला । त्यांनी आधींच होता ऐकिला ।
म्हणून त्यांनी तळ दिला । येऊनि या मळ्यामध्ये ॥९७॥

गोसावी म्हणती पाटलासी । आम्ही आहों तीर्थवासी ।
जातो रामेश्वरासी । भागीरथीला घेऊन ॥९८॥

गंगोत्री, जम्नोत्री, केदार । हिंगलाज, गिरनार, डाकोर ।
ऐशी क्षेत्रे अपार । पाहिलीं पायीं फिरूनी ॥९९॥

ब्रह्मगिरी गोसाव्याचे । आम्ही शिष्य आहो साचे ।
महाराजही आमुचे । आहेत सांप्रत बरोबर ॥१००॥

हे महासाधु ब्रह्मगिरी । ज्यांचा बंदा गुलाम हरी ।
ती मूर्ति आली घरी । तुझ्या पूर्वभाग्यानें ॥१॥

शिरापुरींचें अयाचित । आम्हां द्यावें तुम्हीं त्वरीत ।
लागे जो ओढण्याप्रत । गांजा तोही पुरवावा ॥२॥

तीन दिवस येथें राहूं । चौथे दिवशी येथून जाऊं ।
पाटील नका कष्टी होऊं । साधून घ्या ही पर्वणी ॥३॥

तुम्ही पोशिला मळ्यांत । वेडापिसा नंगाधूत ।
मग आम्हां देण्या अयाचित । मागेपुढे कां पाहतां ? ॥४॥

गाढवासी पोशिती । गाईस लाथा मारिती ।
ते कां म्हणावें सन्मती । पहा विचार करून ॥५॥

आम्ही गोसावी वैराग्यभरित । जाणतो अवघा वेदांत ।
मर्जी असल्या मळ्यांत । या पोथी ऐकावया ॥६॥

कृष्णाजी म्हणे त्यावरी । उद्यां घालीन शिरापुरी ।
आज आहेत भाकरी । त्याच जाव्या घेऊन ॥७॥

जितुका गांजा ओढाल । तितुका तेथेंच मिळेल ।
तेथें चालतां बोलतां कंठनीळ । बसला आहे पत्र्यामध्ये ॥८॥

दोन प्रहराची वेळा खरी । घेतल्या चूण भाकरी ।
मळ्यांत येऊनि विहिरीवरी । बसलें गोसावी भोजना ॥९॥

समर्थांच्या समोरी । एका छपराभीतरी ।
गोसाव्यांनी लाविली खरी । आपआपली कडासनें ॥११०॥

त्यांचा जो होता महंत । ब्रह्मगिरी नामें सत्य ।
तो भगवद्गीतेप्रत । वाचूं लागला अस्तमानी ॥११॥

गोसावी श्रवणा बैसले । गांवांतूनही कांही आलें ।
पोथी ऐकावया भले । त्या ब्रह्मगिरी गोसाव्याची ॥१२॥

“नैनं छिन्दन्ति” हा श्लोक । निरूपणाचा होता देख ।
ब्रह्मगिरी पक्का दांभिक । स्वानुभवाचा लेश नसे ॥१३॥

निरूपण त्याचें ऐकिलें । गांवकऱ्यास नाहीं पटले ।
ते आपसांत बोलूं लागले । हा नुसता शब्दच्छल ॥१४॥

सारे पोथी ऐकल्यावरी । येऊन बसले पत्र्याभीतरीं ।
गजाननाच्या समोरी । संतदर्शन घ्यावया ॥१५॥

लोक म्हणती छपराला । निरूपणाचा भाग झाला ।
येथें पत्र्यास बैसला । स्वानुभवाचा पुरुष हा ॥१६॥

तेथें ऐकला इतिहास । येथें पाहिला प्रत्यक्ष पुरूष ।
या भाषणें गोसाव्यास । राग आला कांहीसा ॥१७॥

अवघे गोसावी गांजा प्याया । बसले होते घेऊनिया ।
त्या पत्र्याचिया ठायां । चालली चिलीम गांजाची ॥१८॥

पत्र्यांत पलंगाच्या वरी । बसली होती समर्थस्वारी ।
चिलीम भरून वरच्यावरी । प्याया देई भास्कर ॥१९॥

त्या चिलिमीच्या विस्तवाची । ठिणगीं पलंगीं पडली साची ।
ती पडतांना कोणाची । दृष्टि न गेली तिच्यावर ॥१२०॥

कांहीं वेळ गेल्यावर । निघूं लागला धूर ।
पलंग पेटला अखेर । एकदम चहूं बाजूनी ॥२१॥

तो प्रकार पाहतां । भास्कर बोले सद्गुरुनाथा ।
पलंग सोडा शीघ्र आतां । या खालीं उतरून ॥२२॥

लाकडें हीं पलंगाचीं । आहेत कीं सागाचीं ।
तीं न आतां विझायाचीं । पाण्यावांचून दयाळा ॥२३॥

तरीं समर्थ बोलले वाचें । भास्करा अग्नि विझविण्याचें ।
कारण नाहीं तुला साचें । जल मुळींच आणूं नको ॥२४॥

अहो महाराज ब्रह्मगिरी । या बैसा पलंगावरी ।
तुम्हां आहे अवगत खरी । भगवद्गीता साकल्यें ॥२५॥

त्याच्या परीक्षेची वेळ । आणिली हरीनें तात्काळ ।
ब्रह्मा न जाळी अनळ । याचा प्रत्यय दाखवा ॥२६॥

“नैनं छिन्दन्ति” श्लोकावर । व्याख्यान केलें एक प्रहर ।
आतां कां मानितां दर । या पलंगीं बसण्याचा ? ॥२७॥

जा जा भास्करा लौकरी । ब्रह्मगिरीला करीं धरी ।
आणून बसवी अत्यादरीं । या जळत्या पलंगास ॥२८॥

ऐशी आज्ञा होतां क्षणीं । भास्कर गेला धांवोनी ।
ब्रह्मगिरीचा सव्य पाणी । धरिला त्यानें निजकरें ॥२९॥

भास्कराचें शरीर । धिप्पाड सशक्त पिळदार ।
तो गोसावी त्याच्या समोर । शोभूं लागला घुंगुरडें ॥३०॥

पलंग पेटला चौफेर । ज्वाळा निघूं लागल्या थोर ।
परी महाराज आसनीं स्थिर । हलले मुळीं न इतकेंही ॥३१॥

श्री प्रल्हाद कयाधुसुत । उभा केला अग्नींत ।
हे लिहिलें पुराणांत । श्रीव्यासांनीं भागवतीं ॥३२॥

त्या लिहिल्या गोष्टीचें । प्रत्यंतर दाविलें साचें ।
मळ्यामार्जीं कृष्णाजीचें । श्रीगजानन साधूनीं ॥३३॥

ब्रह्मगिरी म्हणे भास्कराशीं । मला न न्या पलंगापाशीं ।
महाराजांच्या अधिकाराशीं । मी नाहीं जाणितले ॥३४॥

तें न मानीं भास्कर । ओढीत आणिला फरफर ।
उभा केला समोर । आपल्या सद्गुरुरायांच्या ॥३५॥

नैनं दहति पावक । हें खरें करून दावा वाक्य ।
ऐसें बोलतां महाराज देख । गोसावी परम घाबरला ॥३६॥

गोसावी म्हणें भीत भीत । मी पोटभच्या आहे संत ।
शिरापुरी खाण्याप्रत । मी झालों गोसावी ॥३७॥

माझ्या अपराधाची क्षमा । साच करी शांतिधामा ।
केला खटाटोप रिकामा । गीताशास्त्र शिकण्याचा ॥३८॥

तुला पिसा मी म्हणालों । आतां पस्तावा पावलों ।
मी दातीं तृण धरून आलों । शरण तुला ! अभय दे ॥३९॥

शेगांवच्या जनांनीं । केली समर्था विनवणी ।
आपणा अग्नीपासूनी । भय नाही हें खरें ॥१४०॥

तरी महाराज आमच्याकरितां । खालीं यावें लवकर आतां ।
अशा स्थितींत पाहतां । तुम्हा ! आम्हां धडकी भरे ॥४१॥

म्हणून आमच्यासाठीं । उतरा खाली ज्ञानजेठी ॥
गोसावी झाला हिंपुटी । तो न कांहीं बोलला ॥४२॥

लोक विनंतीस द्याया मान । खाली उतरले गजानन ।
तो पलंग पडला कोसळून । एक पळही न लागलें त्या ॥४३॥

अवघाच होता जळला । जो भाग शेष उरला ।
तो लोकांनी विझविला । साक्ष दावण्या इतरांसी ॥४४॥

ब्रह्मगिरी पायीं लागला । निरभिमान अवघा झाला ।
स्पर्श होता गंगाजला । मल कोठूनी राही तेथ ? ॥४५॥

मग मध्यरात्रीच्या समयाला । ब्रह्मगिरीस बोध केला ।
आजपासून चेष्टेला । तूं या सोडून देई रे ॥४६॥

ज्यांनीं राख लावावी । त्यांनी उपाधी दूर ठेवावी ।
अनुभवावीण न सांगावी । गोष्ट कोणा निरर्थक ॥४७॥

नुसते शब्दपांडित्य । माजलें जर्गीं अतोनात ।
तेणेंच आहे झाला घात । आपुल्या या संस्कृतीचा ॥४८॥

गोसावी मच्छिंद्र, जालंदर । गोरख, गहिनी साचार ।
ज्ञानेश्वरांचा अधिकार । किती म्हणून सांगावा ॥४९॥

स्वानुभवाचे झाले यती । श्रीशंकराचार्य निश्चिती ।
प्रपंची राहून ब्रह्मस्थिति । अनुभविली एकनाथांनीं ॥१५०॥

स्वामी समर्थ ब्रह्मचारी । हेही ब्रह्मसाक्षात्कारी ।
होऊन गेले भूमीवरी । यांचीं चरित्रें आणी मना ॥५१॥

उगीच खाया शिरापुरी । भटकूं नको भूमीवरी ।
सार न तयामाझारीं । येतुलेंही गवसणार ॥५२॥

ऐसा बोध ऐकिला । ब्रह्मगिरी विरक्त झाला ।
प्रातःकाळींच उठोन गेला । कोणा न भेटतां शिष्यांसह ॥५३॥

ही गोष्ट दुसऱ्या दिवशीं । कळली अवघ्या गांवासी ।
जो तो आला पाहावयासी । मळ्यांत जळलेल्या पलंगातें ॥५४॥

हा दासगणूविरचित । श्रीगजाननविजय नामें ग्रंथ ।
तारो भाविकां भवाब्धींत । हेचि इच्छी दासगणू ॥१५५॥

शुभं भवतु ॥ श्रीहरिहरार्पणमस्तु ॥
॥ इति श्री गजानन विजय ग्रंथस्य अष्टमोऽध्यायः ॥

@@@@@